

NYÍLJUNK KI NÉKI MINDANNYIAN

Krúdy Gyulára emlékezem

*„Költő volt –
Magyarországban.
Ugyanezért
ezerkilencszázharminc-
háromban
egy májusi hajnalon
meghasadt a szíve.”*

Simonyi Imrének ez a pár soros verse az én Krúdy-arcom. Költőnek látom, annak tartom. Nagy regényei is egy szeretetre szomjas magányos lélek álmai, ezért merül úgy el a hangulatok parányi csodáiban. Most már tudom, miért az enyém.

Diák voltam, amikor megismertem. Ott jártam gimnáziumba, Nyíregyházán, régi, múlt századi hangulatú utcában, ahol ő született. Osztályfőnököm és magyartanárom – mellesleg Krúdy-kutató Katona Béla – vitt el a házhoz és elmondta: itt született. A ház az én fogalmaim szerint nagy volt, úri volt, rideg volt és sárga volt. Belestünk az udvarára, de csak száraz fű és nyírségi por vigyázta az ő emlékét. De másnap elkértem Béla bácsitól az első Krúdy könyvet, ez volt a Tizenhat város tizenhat lánya. Tán nem annyira igazi Krúdy, de utána könnyebb volt olvasni a többit, amíg eljutottam Rezeda Kázmérhoz és Szindbádhoz. Annyira eljutottam, hogy még a kutyámat is így hívják: Szindbád. Mert ő is csavargó és életvidám, mert ő is örökké elégedetlen, tétova, és kell neki az én kezem emberi mozdulata, hogy boldog legyen.

Gondolkodtam, mit is mondjak el itt most az én Krúdy-arcomról. Az a nyíregyházi udvar a sárga házzal és az utcára néző kétszárnyú ablakokkal első pillanatban annyira titokzatos volt. Ezeket a titkokat aztán mind megtudtam fejteni, mikor elolvastam a Hét bagolyt, meg a királyregényeket, és az Őszi utazásokat a vörös postakocsin. És most csak azt mondom itt el, hogy bennem hogyan él Krúdy.

– Mert ha ő szín lenne, akkor olyan lenne, mint az őszi erdők. Benne lennének a nyírség színei, a sárga árnyalatai, a homoké, a faleveleké, és minden falevél csak hullna, hullna. És lennének halványlilák, mint az ősztűtött leveleken a kirajzolódó erek és mint szépasszonyok legyezőin a

kínai sárkányok. És lennének fehérek, szikrázó fehérek, mint a felvidéki telek, ahol diákoskodott, és olyan szikrázóan tiszták, mint a Poprád vize. És lennének barnák, fáradt bíborok, mint az óbudai álmok, és ó-vörösek, mint a kiskocsmák legjobb borai. Ha ő szín lenne, akkor is a mindenség lenne, minden színből a legszebb árnyalatok, de sohasem lenne hasító piros és harsány kék és nem lenne eleven zöld, csak sárga és barna és bíbor és lila, akár a ravatali koszorúk papírszalagjai.

– És ha illat lenne, akkor por-illat lenne, nyírségi homokillat és lenne a padláson száradó dió illata, és az érő homoki szőlő illata, nagy szüretké, musté, forró boré és lenne kukoricakórók illata, szénaboglyáké, nemesi udvarházak öreg kisasszonyainak és álmodozó leányainak fanyar-édeskés illata. Milyen illat lenne? Hát milyen illata van az álmoknak? Milyen illata van a bőrdívány sarkán ülő negyvennyolcas honvéd Krúdy-nagyapa pipájának és atillájának? Ódon, nemes, borongós és olyan jó nagymamaöl-meleg. Selyemkendős és töltöttkáposztás, és csodálatos húslevesek illata lenne és gőzölgő pörköltké és asszonyoké, akik kölnit hordtak nemcsak a hajukon, hanem a gondolataikon is.

– Ha pedig hang lenne Krúdy Gyula úr, a borongós Szindbád, akkor hegedű lenne és tárogató. Mély lenne és mégis fellelegig érő, tiszta, de sohasem harsány. Olyan lenne, mint amikor a nyírségi parasztkúriák ablakain be-bekiabál a szél és a cigány hegedűje összekeveredik a malacok ólbéli sivalkodásával. És olyan harangok szava lenne, amelyek hosszan, nagyon hosszan kísérik utolsó útjára az embert. És a Poprád olvadó havának, zajló jégtábláinak a hangja lenne, és a felvidéki fenyőerdő suhogása lenne. És álmodozó szerenádé, amit lilanyakkendős urak adnak magányos és szerelmes szépasszonyoknak a budai éjszakákban, vagy tán nem is ott, hanem csak bennünk, mibennünk, az álmainkban, meg Krúdy Gyula regényeiben. Összeütődött harangvirágok csilingelése lenne és olyan tiszta és fönséges, mint augusztusi csillaghullásos éjszakákon a tücsökszó.

– És ha íz lenne Krúdy Gyula, akkor nagyanyám kenyérsütéseinek meleg áramlása lenne, a kiszedett kenyér puha íze, az áldott, a legáldottabb íz. És lenne még olyan íz is, mint amikor a gavallér lecsókolja a leányzó kezéről a tegnapi szappant, és lenne kocsmák füstje, várak, legendák avas szalonna-íze és párolgó húsleveseké és boroké, ahogyan megforgatja az ember a szájában, ó nem, nem nyeli le, a bort nem lehet azonnal lenyelni, azt érezni kell, annak át kell járnia bennünket. Krúdy Gyula csupa olyan íz lenne, amely átjár és betölt, teljessé tesz és képessé arra, hogy álmodjunk, hogy szeressünk, hogy induljunk nagyokat sétálni budai köves utcákon, nyírségi homokban és a világ valamennyi megálmodott országútján.

Mert Krúdy Gyula szín volt és illat, hang volt és íz volt, minden sora, minden betűje az. Olyan, mint a párolgó sütemény, meg kell kóstolni,

hogy átélhessük csodálatos ajándékait. És olyan, mint a birsalmasajt, meg a szekrény tetején áttelelt körték.

Ilyen. Nem mondhatok mást, vegyék és egyék, kóstolják és ízleljék, hogy a magányába behalt költőember Önökben találja meg végső otthonát. „Bús hajnalokkal tart csatát, / Vén fiákeren bólog, / Kinyílnak néki kúriák / s rég bezárt fiókok.” Nyíljunk ki néki mi is, mindannyian. Költő volt. Magyar volt. És meghasadt a szíve.

(Elhangzott a Krúdy Gyula Irodalmi Kör és a budapesti Krúdy Gyula Általános Iskola október 21-i emlékestjén, melyet a legfinomabb tollú magyar író születésének 113. évfordulójára rendeztek.)